

Заклучения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно приоритетите за засилване на европейското сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение за периода 2011—2020 г.

(2010/C 324/02)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА ПРАВИТЕЛСТВОТА НА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ, ЗАСЕДАВАЩИ В РАМКИТЕ НА СЪВЕТА,

КАТО СЪЗНАВАТ, ЧЕ:

1. На 12 ноември 2002 г. Съветът одобри резолюция за насърчаване на засиленото европейско сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение ⁽¹⁾, която впоследствие послужи като основа за декларацията, приета от министрите, отговарящи за професионалното образование и обучение (ПОО) в държавите-членки на ЕС, страните от ЕАСТ/ЕИП и страните кандидатки, както и от Комисията и от европейските социални партньори, по време на срещата в Копенхаген на 29—30 ноември 2002 г., която представлява стратегията за подобряване на постиженията, качеството и привлекателността на ПОО, често посочвана като „процес от Копенхаген“.
2. В препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот ⁽²⁾ държавите-членки се насърчават да включат предоставянето на ключови компетентности за всички в своите стратегии за учене през целия живот, така че всички млади хора да имат възможност да развият ключовите си компетентности до степен, която представлява достатъчна база за по-нататъшно учене и за професионалния им живот.
3. Резолюцията на Съвета от 15 ноември 2007 г. относно нови умения за нови работни места ⁽³⁾ подчертава спешната нужда от предвиждане на необходимите бъдещи умения, за да се подготвят работниците за новите работни места в обществото на знанието, като се приложат мерки за осигуряване на съответствие между познанията, уменията и компетентностите и потребностите на икономиката и за избягване на евентуалните липси на умения.
4. В заключенията на Съвета от 22 май 2008 г. относно ученето за възрастни беше призната възловата роля, която ученето за възрастни може да играе за постигане на целите на Лисабонската стратегия, като спомага за социалното единство, предоставя на гражданите необходимите умения за намиране на нови работни места и помага на Европа да реагира по-успешно на предизвикателствата на глобализацията, като държавите-членки бяха приканени да обмислят редица конкретни мерки относно ученето за възрастни ⁽⁴⁾.
5. В заключенията на Съвета от 21 ноември 2008 г. относно мобилността на младите хора ⁽⁵⁾ държавите-членки се приканват да предоставят на всеки млад човек, зает с

професионално образование и обучение, възможността да участва в схема за мобилност, както и да увеличат възможностите за мобилност в контекста на ПОО.

6. В резолюцията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, от 21 ноември 2008 г., озаглавена „По-успешно включване на професионалното ориентиране в стратегиите за учене през целия живот“ ⁽⁶⁾, се изтъква, че е необходимо да се помогне на гражданите да установят какви умения притежават и да определят какви свързани с ученето цели е необходимо да си поставят, за да подобрят перспективите си за професионално развитие.
7. В заключенията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, от 12 май 2009 г. ⁽⁷⁾ относно насърчаването на партньорствата между институциите за образование и обучение и социалните партньори, по-специално работодателите, в контекста на ученето през целия живот, държавите-членки се поощряват да съдействат енергично за създаването на такива партньорства.
8. Със заключенията на Съвета от 12 май 2009 г. относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020 г.“) ⁽⁸⁾ беше установено такова сътрудничество за периода до 2020 г. в контекста на рамка, обхващаща системите на образование и обучение като цяло от гледна точка на ученето през целия живот.
9. В заключенията си от 25—26 март 2010 г. и от 17 юни 2010 г. ⁽⁹⁾ Европейският съвет постави две водещи цели в областта на образованието и обучението в контекста на стратегията „Европа 2020“. Освен това Европейският съвет прикани Комисията да представи действията, които са необходими на равнище ЕС за прилагане на стратегията, по-конкретно чрез поредица от водещи инициативи.
10. В заключенията на Съвета от 11 май 2010 г. относно компетентностите в подкрепа на ученето през целия живот и инициативата „Нови умения за нови работни места“ ⁽¹⁰⁾ към държавите-членки беше отправен настойчив призив да предприемат допълнителни действия в подкрепа на придобиването, актуализирането и доразвиването на пълния набор от компетентности в областта на професионалното образование и обучение, както и да оказват подкрепа за първоначалното и непрекъснатото професионално развитие на всички учители и обучители в областта на ПОО, в т.ч. с цел да бъдат подготвени да поемат новите роли, свързани с прилагането на един основан на компетентностите подход.

⁽¹⁾ ОВ С 13, 18.1.2003 г., стр. 2.

⁽²⁾ ОВ L 394, 30.12.2006 г., стр. 10.

⁽³⁾ ОВ С 290, 4.12.2007 г., стр. 1.

⁽⁴⁾ ОВ С 140, 6.6.2008 г., стр. 10.

⁽⁵⁾ ОВ С 320, 16.12.2008 г., стр. 6.

⁽⁶⁾ ОВ С 319, 13.12.2008 г., стр. 4.

⁽⁷⁾ Док. 9876/09.

⁽⁸⁾ ОВ С 119, 28.5.2009 г., стр. 2.

⁽⁹⁾ Съответно документи EUCO 7/1/10 REV 1 и EUCO 13/1/10 REV 1.

⁽¹⁰⁾ ОВ С 135, 26.5.2010 г., стр. 2.

11. В заключенията на Съвета от 10—11 май 2010 г. относно социалното измерение на образованието и обучението ⁽¹¹⁾ държавите-членки се приканват да засилят придобиването на ключови компетентности посредством курсове и програми за професионално обучение и да отговорят по-добре на потребностите на учещите се в неравностойно положение.

ИЗТЪКВАТ, ЧЕ:

1. Както първоначалното, така и продължаващото ПОО имат двойната цел да допринесат за пригодността за заетост и за икономическия растеж, както и да дадат отговор на обществени предизвикателства от по-общ характер, по-конкретно насърчаването на социалното сближаване. Те следва да предлагат и на младите хора, и на възрастните атрактивни и стимулиращи възможности за професионално развитие и да са еднакво привлекателни както за жените, така и за мъжете, за хората с висок потенциал и за тези, които по някаква причина са изложени на риск от изключване от пазара на труда.
2. Бъдещият европейски пазар на труда ще бъде изправен едновременно пред застаряващото население и намаляващите редици на младите хора, които навлизат в системите за първоначално образование и обучение и на пазарите на труда. Същевременно той ще трябва да отговори на предизвикателствата, произтичащи от непрекъснатото технологично развитие и променящия се икономически контекст. Ето защо все по-често ще е необходимо възрастните хора, и по-специално по-възрастните работници, да актуализират и разширяват уменията и компетентностите си посредством продължаващо ПОО.
3. Сегашният икономически спад може да има сериозни последици за инвестирането в ПОО. Поради бюджетните ограничения са необходими новаторски решения, за да се осигури устойчиво финансиране на ПОО, както и ефикасно и справедливо разпределяне на средствата.
4. Несъответствието на уменията може да попречи на производителността, растежа и конкурентоспособността. Необходимо е да се предвидят потребностите от умения и евентуалният недостиг на всички равнища на квалификация, като резултатите бъдат отразени в бъдещата политика и практика, за да се постигне по-добро съответствие между ПОО и потребностите на икономиката, гражданите и обществото като цяло.
5. Разработването на ПОО е обща отговорност на националните правителства, социалните партньори, работодателите и другите заинтересовани страни, като секторните организации, доставчиците на ПОО, учителите, обучителите и учещите се: всички те имат общ интерес от по-тясно сътрудничество.
6. В политиките на европейско и национално равнище следва да се постави акцент върху факта, че в обществото на

знанието професионалните умения и компетентности са също толкова важни, колкото и академичните умения и компетентности.

7. Като се има предвид ролята на ПОО в европейските общества и икономика, изключително важно е да се поддържа и допълнително да се развива високото качество на ПОО. ПОО от световна класа има първостепенно значение за запазването на позицията на Европа като най-големия износител на индустриални продукти в света. Високите постижения в сектора на ПОО също са много важна предпоставка за поддържането на европейския социален модел.

ПРИЗНАВАТ, ЧЕ:

Процесът от Копенхаген изигра решаваща роля за по-ясното осъзнаване на значението на ПОО на европейско и на национално равнище ⁽¹²⁾. Разработеното в рамките на този процес сътрудничество доведе до постигане на съгласие относно общи европейски цели, обсъждане на национални модели и инициативи и обмен на най-добри практики на европейско равнище. Настоящата икономическа криза още повече подчертава значението на ПОО. По-ясното осъзнаване на значението на ПОО обаче не води непременно до допълнителни ресурси и средства.

Европейското сътрудничество в областта на ПОО доведе до значително развитие на националните политики и до създаването на важни европейски инструменти за прозрачност, признаване на квалификацията и компетентностите и осигуряване на качеството: Европас ⁽¹³⁾, Европейска квалификационна рамка ⁽¹⁴⁾, Европейска система за кредити в професионалното образование и обучение (ECVET) ⁽¹⁵⁾ и Европейска референтна рамка за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение (EQAVET) ⁽¹⁶⁾.

С Европейската квалификационна рамка за обучение през целия живот се подкрепя и насърчава въвеждането на всеобхватни национални квалификационни рамки за общото образование, ПОО и висшето образование, които се основават на резултатите от ученето. Като изместват гледната точка от ориентиран към вложените средства учебен процес към резултатите от ученето, тези рамки създават възможности за учене през целия живот и помагат за постигането на по-добро съответствие с потребностите на пазара на труда. В мнозинството от държавите се наблюдава реално прехвърляне на акцента от ориентирани към вложените средства учебни процеси към резултатите от ученето както в политиката, така и в практиката.

Държавите-членки все повече са на мнение, че европейските инструменти могат да бъдат в подкрепа на прозрачни, достъпни, гъвкави и приобщаващи национални квалификационни системи. В момента обаче не всички налични европейски инструменти се използват в пълния им потенциал. Въпреки че се оформя европейско пространство на образование и обучение, първоначалната цел за премахване на пречките пред мобилността все още не е постигната. Необходимо е мобилността с цел учене в областта на ПОО да се засили в още по-голяма степен.

⁽¹²⁾ Вж. докладите за напредъка от 2010 г. на Cedefop и на Европейската фондация за обучение.

⁽¹³⁾ Решение № 2241/2004/ЕО, ОВ L 390, 31.12.2004 г., стр. 6.

⁽¹⁴⁾ Вж. ОВ С 111, 6.5.2008 г., стр. 1.

⁽¹⁵⁾ Вж. ОВ С 155, 8.7.2009 г., стр. 11.

⁽¹⁶⁾ Вж. ОВ С 155, 8.7.2009 г., стр. 1.

⁽¹¹⁾ Виж бележка под линия на стр. 10.

Както процесът от Копенхаген засили ролята на ПОО в рамките на Лисабонската стратегия (2000—2010 г.), така целта на настоящите заключения следва да бъде да се съдейства за постигането на приоритетите на новата стратегия за работни места и растеж „Европа 2020“ и на свързаните с нея водещи инициативи. ПОО следва да изиграе роля и за постигането на двете водещи цели в областта на образованието, по-точно до 2020 г. да се намали до под 10 % делът на преждевременно напусналите училище и да се увеличи до поне 40 % делът на лицата на възраст 30—34 години със завършено висше или равностойно на висше образование.

Целите в областта на ПОО следва също да останат в съответствие с общите цели и приоритети, определени в стратегическата рамка „Образование и обучение 2020 г.“ за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението. Европейското сътрудничество в рамките на процеса от Копенхаген следва да допринесе за развитието на европейско пространство на образование и обучение, където придобитите в дадена държава квалификации се признават в другите европейски държави с цел насърчаване на мобилността сред младите хора и възрастните. От една страна разнообразието на европейските системи за ПОО е предимство, което служи за основа на взаимно учене. От друга страна са необходими прозрачност и общ подход към осигуряването на качество, за да се изгради взаимно доверие между различните системи.

ИЗРАЗЯВАТ СЪГЛАСИЕ, ЧЕ:

Следва да се даде нов импулс на сътрудничеството в рамките на процеса от Копенхаген. Тъй като процесът от Копенхаген е неразделна част от стратегическата рамка „Образование и обучение 2020 г.“, целите в областта на ПОО следва да продължат да бъдат в съответствие с общите цели, заложили в тази рамка. Освен това при прегледа на процеса от Копенхаген следва да се вземат под внимание придобитият опит и бъдещите предизвикателства, както и променящият се политически контекст през следващото десетилетие 2011—2020 г., по-специално в светлината на стратегията „Европа 2020“.

При пълно зачитане на принципа на субсидиарност държавите-членки съответно се приканват да обмислят приемането на:

- I. Глобална перспектива за професионалното образование и обучение през 2020 г.;
- II. Стратегически цели за периода 2011—2020 г. заедно с редица подкрепящи хоризонтални цели;
- III. Принципи, на които да се основава управлението и ангажираността с процеса от Копенхаген;
- IV. Краткосрочни цели за първите четири години (2011—2014 г.),

които са подробно описани в раздели I—IV по-долу.

I. ГЛОБАЛНА ПЕРСПЕКТИВА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ 2020 Г.

До 2020 г. европейските системи за ППО следва да станат по-привлекателни, приложими, насочени в по-голяма степен към професионалното развитие, по-иновационни, достъпни и гъвкави, отколкото са през 2010 г., и да допринасят за високи постижения и равнопоставеност в ученето през целия живот, като осигуряват:

- привлекателно и приобщаващо ППО (както първоначално, така и продължаващо) с висококвалифицирани учители и обучители, новаторски методи на учене, висококачествена инфраструктура и материална база, висока приложимост на пазара на труда и възможности за по-нататъшно образование и обучение,
- висококачествено първоначално ПОО, което да бъде привлекателен избор, със същата стойност като общото образование, за учещите се, родителите и обществото като цяло. Първоначалното ПОО следва да осигури на учещите се придобиването както на ключови компетентности, така и на специфични професионални умения,
- леснодостъпно и насочено към професионалното развитие продължаващо ПОО за работници, работодатели, независими предприемачи и безработни, което да способства както за развитието на компетентностите, така и за смяна на професията,
- гъвкави системи за ПОО, основани на свързан с резултатите от ученето подход, които да съдействат за гъвкави програми за учене, да позволяват преминаване между различните подсистеми за образование и обучение (училищно образование, ПОО, висше образование, образование за възрастни) и да осигуряват валидиране на самостоятелното и неформалното учене, в т.ч. на компетентностите, придобити чрез трудов стаж,
- европейско пространство на образование и обучение с прозрачни квалификационни системи, които да позволяват трансфера и натрупването на резултати от ученето и признаването на квалификации и компетентности и да увеличават транснационалната мобилност,
- значително по-големи възможности за транснационална мобилност на ученици и специалисти в рамките на ПОО,
- леснодостъпни и висококачествени услуги за информация, ориентирани и консултирани през целия живот, образуващи съгласувана мрежа, които позволяват на европейските граждани да вземат обосновани решения и да управляват образователното и професионалното си развитие отвъд рамките на традиционното разпределение по полов признак.

II. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2020 Г.

1. Подобряване на качеството и ефикасността на ПОО — увеличаване на неговата привлекателност и приложимост⁽¹⁷⁾

ПОО следва да има висока приложимост на пазара на труда и за индивидуалното професионално развитие. За да се увеличи привлекателността му, държавите-членки следва да преследват следните цели и действия:

1.1. Превръщане на първоначалното ПОО в привлекателна възможност за учене

- а) Повишаване на качеството на първоначалното ПОО (вж. също точка 1.2 по-долу), като се подобрят качеството и компетентностите на учителите, обучителите и училищните ръководители, като се въведат гъвкави начини за преминаване между всичките нива на образование и се повиши обществената осведоменост относно предлаганите от ПОО възможности. Това е от особено значение в държавите-членки, в които има тенденция за подценяване на ПОО;
- б) Насърчаване на практическата дейност и осигуряване на висококачествена информация и ориентиране, чрез които малките ученици, преминаващи задължително образование, и техните родители да могат да се запознаят с различни специалности и възможности за професионално развитие;
- в) Осигуряване на включването на ключовите компетентности в учебните планове на първоначалното ПОО и разработване на подходящи средства за оценяване;
- г) Организиране на преподавателска и учебна дейност, която способства за развиването на умения за управление на професионалното развитие в първоначалното ПОО;
- д) Предоставяне на учещите се в първоначалното ПОО на достъп до подходящо съвременно оборудване, материали за обучение и инфраструктура. Доставчиците на ПОО следва да разгледат възможността за поделение на разходите и оборудването помежду си и в сътрудничество със стопанския сектор. Ученето в процеса на работа в предприятията, които разполагат с необходимата инфраструктура, следва също да се насърчава;
- е) Наблюдение на прехода на завършилите ПОО към пазара на труда или към по-нататъшно образование и обучение чрез използване на националните системи за наблюдение.

1.2. Подпомагане на високите постижения, качеството и приложимостта на първоначалното и продължаващото ПОО

1.2.1. Осигуряване на качество

- а) Високото качество на ПОО е предпоставка за неговата привлекателност. За да се гарантира по-доброто качество, по-голямата прозрачност, взаимното

доверие, мобилността на работниците и учещите си и ученето през целия живот, държавите-членки следва да въведат системи за осигуряване на качеството в съответствие с препоръката относно EQAVET;

- б) До края на 2015 г. държавите-членки следва да създадат на национално равнище обща рамка за осигуряване на качеството за всички доставчици на ПОО, която да се прилага и за ученето на работното място и да е съвместима с рамката на EQAVET.

1.2.2. Качество на учителите, обучителите и други специалисти в областта на ПОО

- а) Държавите-членки следва да подобрят първоначалното и продължаващото обучение за учителите, обучителите, менторите и съветниците по въпросите на професионалното развитие, като предложат гъвкави програми за обучение и инвестиции. Значението на тази цел е още по-голямо, като се имат предвид застаряващите европейски учители и обучители, променящите се пазари на труда и работни среди, в съчетание с необходимостта да бъдат привлечени лицата, които са най-подходящи да преподават. Следва да се насърчават стажовете в предприятия за учители и обучители;
- б) Държавите-членки следва да работят съвместно за определянето на най-добрите практики и ръководните принципи за промяната на компетентностите и профилите на учителите и обучителите в рамките на ПОО. Това може да стане с подкрепата на Европейската комисия и на Европейския център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), в сътрудничество с неговата мрежа от учители и обучители в областта на ПОО.

1.2.3. Приложимост на пазара на труда

Приложимостта на ПОО (както първоначалното, така и продължаващото) на пазара на труда и пригодността на завършилите ПОО за заетост следва да се засилят посредством различни мерки:

- а) Органите в държавите-членки на национално, регионално и местно равнище следва да създадат възможности за засилване на сътрудничеството между училищата и предприятията с цел подобряване на знанията на учителите за работните практики, от една страна, и на общите педагогически умения и компетентности на обучителите, от друга страна;
- б) Държавите-членки следва да насърчават партньорството между социалните партньори, предприятията, доставчиците на образование и обучение, службите по заетостта, публичните органи, научноизследователските организации и други заинтересовани страни, за да се осигури по-добър обмен на информация относно потребностите на пазара на труда и по-добра съвместимост между тези потребности и развиването на знания, умения и компетентности. Работодателите и социалните партньори следва да се стремят да определят ясно от какви компетентности и квалификации имат нужда в краткосрочен и в дългосрочен план във и

⁽¹⁷⁾ Съответства на стратегическа цел 2 на рамката „Образование и обучение 2020 г.“.

между различните сектори. Следва да продължи разработването на общ език⁽¹⁸⁾, който да има за цел да свърже сектора на образованието и обучението, от една страна, с пазара на труда, от друга страна, като този процес следва да бъде съгласуван с други инструменти на ЕС като Европейската квалификационна рамка;

- в) Учебните планове на ПОО следва да са ориентирани към резултатите и да отговарят по-добре на потребностите на пазара на труда. Този въпрос следва да се реши посредством модели на сътрудничество с дружества или професионални браншови организации, които следва да подготвят и предоставят на институциите за ПОО обратна информация както относно пригодността за заетост, така и относно процента на заетост сред завършилите ПОО;
- г) Държавите-членки и по-специално доставчиците на ПОО следва да използват всяка обратна информация, предоставена им от службите за професионално ориентиране, относно прехода на завършилите ПОО към пазара на труда или към по-нататъшно учене, с цел подобряване на качеството и приложимостта на ПОО;
- д) Ученето в процеса на работа, осъществявано в партньорство със стопанския сектор и организации с идеална цел, следва да стане постоянен елемент от всички курсове в областта на първоначалното ПОО;
- е) Държавите-членки следва да подкрепят развитието на обучение от типа на стажуването и да повишават осведомеността за него.

2. Превръщане на ученето през целия живот и мобилността в действителност⁽¹⁹⁾

2.1. Осигуряване на гъвкав достъп до обучение и придобиване на квалификация

2.1.1. По отношение на продължаващото ПОО

За да увеличат приноса на ПОО към постигане на целта 15 % от възрастните да участват в образование и обучение до 2020 г., държавите-членки следва:

- а) да насърчават активно хората да участват в продължаващо ПОО, а доставчиците на ПОО — да бъдат все по-силно ангажирани с него, като специално се обърне внимание на хората, изправени пред промени на пазара на труда (като работниците, изложени на риск да загубят работата си, и безработните), и на групите в неравностойно положение;
- б) да създадат подходяща рамка, която да има за цел да насърчава дружествата да продължават да инвестират в развитието на човешките ресурси и в продължаващо ПОО;
- в) да насърчават гъвкави форми на обучение (електронно обучение, вечерни курсове, обучение по време на работното

време и др.), за да подпомогнат достъпа до обучение в различни житейски ситуации и да отговорят на различни потребности. Продължаващото обучение следва да обхваща всички видове учене, включително обучението в рамките на дружеството и ученето в процеса на работа, и следва да е еднакво достъпно и за жените, и за мъжете;

- г) да насърчават институциите за обучение и работодателите да съдействат, по-специално за обучението на големия брой нискоквалифицирани работници със завършен единствено долен курс на средното образование, които ще се облагодетелстват от подходите, при които в рамките на ПОО са включени основни умения;
- д) до 2015 г. да започнат да разработват национални процедури за признаване и валидиране на неформалното и самостоятелното учене, подкрепени при целесъобразност от национални квалификационни рамки. Тези процедури следва да са насочени към знанията, уменията и компетентностите, независимо от контекста, в който са придобити, напр. широкообхватно учене за възрастни, ПОО, стажове и доброволчески дейности. Следва в по-голяма степен да се имат предвид и знанията, уменията и компетентностите, които не водят непременно до официални квалификационни степени. В това отношение е важно да има тясно сътрудничество с други области на политиката като младежта, спорта, културата, социалните въпроси, заетостта;
- е) да предприемат специфични мерки, за да увеличат процента на участие в продължаващо ПОО на хора, изправени пред промени в рамките на пазара на труда, и на групи със слабо участие в обучението като жените, нискоквалифицираните и по-възрастните работници. По-специално държавите-членки следва да се стремят чрез инвестиции да постигнат съответствие между броя на хората с ниска квалификация на възраст 25—64 години, които участват в учене през целия живот, със средния процент на участие за тази възрастова група.

2.1.2. По отношение на първоначалното и продължаващото ПОО

- а) да улеснят прехода от образование и обучение към работа и прехода между отделните видове работа, като предоставят интегрирани услуги за професионално ориентиране (услуги по заетостта и консултантски услуги), а също и умения за управление на професионалното развитие както за младите хора, така и за възрастните. От съществено значение е съответните доставчици на услуги да могат лесно и обективно да обменят информация и да развият качеството на услугите за професионално ориентиране;
- б) да разработят или поддържат ПОО в горния курс на средното образование/във висшето образование на ниво 5 или по-високо ниво от Европейската квалификационна рамка, когато е целесъобразно, и да допринесат за постигане на водещата цел на ЕС — 40 % от населението да има завършено висше или равностойно на висше образование;

⁽¹⁸⁾ Европейска класификация на уменията, компетентностите и професиите (ESCO).

⁽¹⁹⁾ Съответства на стратегическа цел 1 на рамката „Образование и обучение 2020 г.“.

- в) да насърчават гъвкавите начини за преминаване между ПОО, общото образование и висшето образование, и да увеличат достъпността, като създадат по-силни връзки между тях. За постигането на тази цел, както и за по-голямо участие в ученето през целия живот, държавите-членки следва да ускорят създаването и прилагането на всеобхватни национални квалификационни рамки, основани на резултатите от ученето;
- г) Комисията и държавите-членки следва да работят за постигането на по-голяма съгласуваност между двете европейски системи за кредити — ECVET и ECTS.

2.2. *Разработване на стратегически подход към интернационализирането на първоначалното и продължаващото ПОО и насърчаването на международната мобилност*

- а) Икономическата глобализация насърчава работодателите, работниците и независимите предприемачи да разширят обхвата на своята дейност извън границите на държавите си.
Доставчиците на ПОО следва да ги подкрепят в този процес, като придадат международно измерение на учебното съдържание и създадат международни мрежи с институции партньори;
- б) Държавите-членки следва да насърчават местните и регионалните органи и доставчиците на ПОО — посредством стимули, схеми за финансиране (включително чрез използване на европейските структурни фондове) и разпространение на най-добри практики — да разработят стратегии за трансгранично сътрудничество в областта на ПОО с цел поощряване на по-голяма мобилност сред учещите, учителите и обучителите и другите специалисти в областта на ПОО. Държавите-членки следва да насърчават ПОО, което създава възможности, поощрява и — за предпочитане — включва периоди на мобилност, в т.ч. учебни стажове, в чужбина;
- в) Държавите-членки следва систематично да използват и утвърждават европейските инструменти за прозрачност, като Европейската квалификационна рамка, ECVET и Европас, за да насърчават транснационалната мобилност;
- г) Държавите-членки следва да създават възможности за изучаване на езици в рамките на ПОО както за учещите, така и за учителите, и да насърчават осигуряването на езиково обучение, адаптирано към специфичните нужди на ПОО, със специален акцент върху значението на чуждите езици за транснационалното сътрудничество в областта на ПОО и международната мобилност.

3. *Разгръщане на творчеството, иновациите и предприемачеството* ⁽²⁰⁾

Разгръщане на иновациите, творчеството и предприемачеството и използване на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) (в първоначалното и продължаващото ПОО)

Творчеството и иновациите в ПОО и използването на новаторски методи на учене могат да насърчат учещите се да останат в

рамките на ПОО, докато се квалифицират. В това отношение ПОО може да допринесе за изпълнението на заключенията на Съвета от 22 май 2008 г. относно насърчаването на творчеството и иновациите ⁽²¹⁾.

- а) Държавите-членки следва активно да насърчават доставчиците на ПОО да си сътрудничат с иновационни предприятия, центрове за дизайн, културния сектор и институциите за висше образование за създаване на „партньорства на знанието“. Това следва да помогне на доставчиците да придобият ценна информация относно нововъведенията и нуждите от компетентности и да развият отлични професионални постижения и иновации. Подобни партньорства могат да спомогнат и за въвеждането на основани на опита методи на учене, като се насърчава експерименталният подход и се адаптират учебните планове;
- б) Информационните и комуникационните технологии (ИКТ) следва да се използват, за да се постигне максимален достъп до обучение и да се насърчи активното учене, както и за да се разработят нови методи в областта на ПОО в процеса на работа и в училище;
- в) Държавите-членки следва да насърчават инициативи, насочени към подпомагане на предприемачеството както в първоначалното, така и в продължаващото ПОО, в тясно сътрудничество с работодателите, доставчиците на ПОО и националните услуги в подкрепа на бизнеса. За целта те следва да насърчават предоставянето на необходимите средства, напр. за материали за обучение, за спомагателни средства и за създаване на минидружества от учещите се, и да засилят сътрудничеството на регионално равнище;
- г) Държавите-членки следва да подкрепят наскоро установените и бъдещите предприемачи, като насърчават завършилите ПОО да стартират бизнес и като подпомагат мобилността с цел учене сред младите предприемачи.

4. *Утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие* ⁽²²⁾

Приобщаващо първоначално и продължаващо ПОО

Държавите-членки следва да предлагат ПОО, което увеличава пригодността на хората за заетост (в краткосрочен и дългосрочен план), позволява им да се развиват професионално по качествен начин, да придобият удовлетворяващ трудов опит, увереност, професионална гордост и почтеност и отваря възможности за растеж в професионалния и личния им живот. За да постигнат това, държавите-членки следва:

- а) да гарантират, че в рамките на първоначалното ПОО учещите се придобиват както специфични професионални компетентности, така и по-широки ключови компетентности, включително трансверсални компетентности, които им позволяват да продължат образованието и обучението си (в рамките на ПОО или на висшето образование) и им помагат за избора на професия, за участието на трудовия пазар и за преходите в рамките на този пазар. Знанията, уменията и компетентностите, които хората придобиват в рамките на ПОО, следва да им позволяват да управляват своето професионално развитие и да играят активна роля в обществото;

⁽²¹⁾ ОВ С 141, 7.6.2008 г., стр. 17—20.

⁽²²⁾ Съответства на стратегическа цел 3 на рамката „Образование и обучение 2020 г.“.

⁽²⁰⁾ Съответства на стратегическа цел 4 на рамката „Образование и обучение 2020 г.“.

- б) да направят необходимото системите за учене за възрастни да подпомагат придобиването и допълнителното развитие на ключови компетентности. Това може да се осъществява в сътрудничество с доставчиците на ПОО, местните общности, организациите на гражданското общество и др.;
- в) да използват в максимална степен приноса на ПОО за намаляване на процента на преждевременно напускащите училище до под 10 % посредством съчетаване на превантивни и коригиращи мерки. Това може да се постигне например чрез приложимо към пазара на труда ПОО, увеличаване на ученето в процеса на работа и на стажовете, гъвкави програми за учене, ефективно професионално ориентиране и консултиране, както и чрез учебно съдържание и методи, които отчитат начина на живот и интересите на младите хора, докато в същото време поддържат висококачествени стандарти за ПОО;
- г) да предприемат подходящи мерки за осигуряване на равен достъп, по-специално за лица и групи, за които съществува риск от изключване, особено хората с ниска квалификация и без квалификация, хората със специални нужди или в неравностойно положение и по-възрастните работници. Участието на тези групи в ПОО следва да се улеснява и насърчава чрез финансови или други средства и чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, както и чрез осигуряването на гъвкави програми за учене;
- д) да насърчават активното гражданско участие в ПОО, например като поощряват партньорствата между доставчиците на ПОО и организациите на гражданското общество или като насърчават представителството на учещите се в институциите за ПОО в съответствие с националното законодателство и практики. Такава насърчаваща позиция може да допринесе за валидирането на умения и компетентности, придобити чрез доброволчески дейности.
- и) Инструменти в областта на прозрачността, признаването, осигуряването на качеството и мобилността следва да е главен приоритет за държавите-членки през следващите години. Необходимо е координирано управление на тези инструменти в рамките на процеса от Копенхаген и по-голямо полезно взаимодействие с инструментите и принципите на процеса от Болоня;
- в) Задълбочаване на сътрудничеството между политиката в областта на ПОО и други свързани с нея области — Държавите-членки и Европейската комисия следва да задълбочат сътрудничеството между политиката в областта на ПОО и други свързани с нея области, като заетостта, икономическите въпроси, научноизследователската дейност и иновациите, социалните въпроси, младежта, спорта и културата, за да се придържат към интегрираните насоки на стратегията „Европа 2020“ и за да утвърдят признаването на компетентности и квалификации;
- г) Подобряване на качеството и сравнимостта на данните за разработването на политиката на ЕС в областта на ПОО — Разработването на политиката на равнище ЕС в областта на ПОО следва да се основава на съществуващите сравними данни. За тази цел и като използват програмата за учене през целия живот, държавите-членки следва да събират приложими и надеждни данни относно ПОО — включително относно мобилността в областта на ПОО — и да ги предоставят на Евростат. Държавите-членки и Комисията следва съвместно да постигнат съгласие относно това кои данни да бъдат предоставени първоначално;
- д) Оползотворяване на подкрепата от страна на ЕС — Европейските структурни фондове и програмата за учене през целия живот следва да се използват в подкрепа на съгласуваните приоритети в областта на ПОО, включително международната мобилност и реформите, провеждани от държавите-членки.

5. Хоризонтални цели в подкрепа на четирите стратегически цели

- а) По-активно участие на заинтересованите от ПОО страни и по-голяма видимост на постиженията в резултат на европейското сътрудничество в областта на ПОО — По-активното участие на заинтересованите от ПОО страни означава по-голяма видимост на постиженията в резултат на европейското сътрудничество в областта на ПОО. Ето защо Европейската комисия и държавите-членки следва да обмислят инвестиции в ясни и целенасочени форми на комуникация, ориентирани към различни групи заинтересовани страни на национално и на европейско равнище. За да улеснят използването на наличните инструменти на ЕС, учещите се и всички участващи страни следва да получават обстойна и пригодена специално за тях информация;
- б) Координирано управление на европейските и националните инструменти в областта на прозрачността, признаването, осигуряването на качество и мобилността — В съответствие с четирите стратегически цели съгласуването и допълването се използване на различни европейски и национални

III. ПРИНЦИПИ, НА КОИТО ДА СЕ ОСНОВАВА УПРАВЛЕНИЕТО И АНГАЖИРАНОСТТА С ПРОЦЕСА ОТ КОПЕНХАГЕН

- Държавите-членки следва категорично да се ангажират с изпълнението на приоритетите на процеса от Копенхаген в рамките на националните програми за реформи във връзка със стратегията „Европа 2020“;
- Докладването по процеса от Копенхаген следва да стане част от докладването по стратегическата рамка „Образование и обучение 2020 г.“. Това ще осигури най-ефикасния принос към докладването относно стратегията „Европа 2020“ и ще увеличи видимостта на ПОО в областта на ученето през целия живот;
- Следва да се задълбочи сътрудничеството в областта на ПОО. Отвореният метод на координация следва да продължи да служи като основен механизъм на това сътрудничество. Партньорското обучение и новаторските проекти следва да осигуряват средства за подкрепа на развитието на националните политики,

- Генералните директори, отговарящи за професионалното обучение, европейските социални партньори и Консултативният комитет за професионално обучение следва да продължат да играят активна роля в управлението на процеса от Копенхаген,
- Cedefop и Европейската фондация за обучение (ЕФО) следва да продължат да подкрепят разработването и изпълнението на политиката, да докладват за напредъка по стратегическите цели и по краткосрочните цели и да предоставят сведения за изготвянето на политиката в областта на ПОО,
- Организациите доставчици на ПОО следва да бъдат поощрявани да си сътрудничат на европейско равнище за постигането на посочените по-горе цели,
- Политическият диалог и обменът на опит с глобалните ни партньори могат да допринесат за посрещане на днешните и бъдещите предизвикателства. Следва да се увеличат обменът и сътрудничеството с потенциалните страни кандидатки, със съседните държави, подпомагани от ЕФО, и с международните организации, по-специално ОИСР, Съвета на Европа, Международната организация на труда и ЮНЕСКО. Правото на участие в тези дейности следва да е гарантирано за всички държави-членки,
- Следва да се изготви списък с краткосрочни цели за улесняване на периодичното докладване относно напредъка от страна на националните правителства и социалните партньори.

IV. КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ 2011—2014 г.

За следващите четири години (2011—2014 г.) бяха набелязани редица краткосрочни цели въз основа на посочените по-горе цели и при пълно зачитане на отговорността на държавите-членки за организацията и съдържанието на системите им за образование и обучение⁽²³⁾. Тези краткосрочни цели са изложени по-долу:

1. Подобряване на качеството и ефикасността на ПОО — увеличаване на неговата привлекателност и приложимост

1.1. Увеличаване на привлекателността и високите постижения

Действия на национално равнище:

- а) Организиране на дейности, които да способстват за привлекателността на ПОО и за високите постижения и които може да включват кампании и конкурси за умения;
- б) Подкрепа на дейности, които дават възможност на малките ученици, преминаващи задължително образование, да се запознаят със специалности и възможности за професионално развитие.

Подкрепа на равнище ЕС:

- Стратегически документ относно ролята на високите постижения в областта на професионалното образование за интелигентния и устойчив растеж,

⁽²³⁾ След обсъждане между генералните директори, отговарящи за професионалното обучение, и в рамките на Консултативния комитет за професионално обучение.

- Обмисляне на европейска подкрепа за кампаниите за популяризиране на ПОО, в т.ч. проучване на Евробарометър относно привлекателността на ПОО,
- Насърчаване на конкурсите за умения на европейско и/или световно равнище.

1.2. Подобряване на качеството и приложимостта

Действия на национално равнище:

- а) Предприемане на подходящи мерки за прилагане на препоръката относно EQAVET и осъществяване на напредък към създаването на национални рамки за осигуряване на качество в областта на ПОО;
- б) Когато е целесъобразно, гарантиране, че ключовите компетентности и уменията за управление на професионалното развитие са включени по подходящ начин в учебните планове на първоначалното ПОО и че те могат да бъдат придобити чрез възможностите за обучение, предлагани от продължаващото ПОО;
- в) Правителствата, социалните партньори и доставчиците на ПОО следва да направят необходимото за:
 - максимално използване на ученето в процеса на работа, в т.ч. стажовете, като принос към увеличаването на броя на стажанти в Европа до 2012 г.,
 - създаване на възможности за засилено сътрудничество между институциите за ПОО и предприятията (със стопанска и с идеална цел), например чрез стажове за учители в предприятията,
 - осигуряване на обратна информация на институциите за ПОО относно пригодността на завършилите ПОО за заетост;
- г) Продължаване на дейността по създаване на системи за наблюдение на прехода от учене към работа.

Подкрепа на равнище ЕС:

- Насоки и техническа подкрепа за прилагането на EQAVET,
- Преглед на изпълнението на EQAVET на национално равнище през 2013 г.,
- Включване в тематична мрежа на проектите за осигуряване на качество в рамките на програмата „Леонардо да Винчи“,
- Ръководство относно/проучване на успешните модели за учене в процеса на работа (с информация от Cedefop),
- По-активно предвиждане на потребностите от умения и компетентности, особено чрез прогнози за потребностите от умения (Cedefop) и създаване на европейски съвети за уменията,

- Разработване на общ език, така че да се създадат връзки между сектора на образованието и обучението и пазара на труда (Европейска рамка за умения, компетентности и професии) в съответствие с други инструменти на ЕС като Европейската квалификационна рамка,
- Обмисляне на приемането на показател на ЕС относно пригодността за заетост въз основа на предложение на Комисията,
- Работа по най-добрите практики и ръководните принципи по отношение на промяната на профилите на учителите и обучителите в рамките на ПОО (съвместно със Cedefop).

2. Превръщане на ученето през целия живот и мобилността в действителност

2.1. Подкрепа на ученето през целия живот

Действия на национално равнище:

- а) За да се увеличи до максимум приносът на ПОО към заложената в „Образование и обучение 2020 г.“ цел да се постигне 15 % участие на възрастните в ученето през целия живот, — преглед на използването на стимули, права и задължения за всички участващи заинтересовани страни и да се предприемат подходящи действия за насърчаване на участието в продължаващото ПОО;
- б) Прилагане на препоръката относно Европейската квалификационна рамка:
 - разработване на всеобхватни национални квалификационни рамки, основани на насочения към резултатите от ученето подход. Използване на националните квалификационни рамки за стимулиране на по-добри възможности за преминаване между ПОО и висшето образование, за разработване или поддържане на ПОО в горния курс на средното образование/във висшето образование съгласно нивата на Европейската квалификационна рамка и за реализирането на гъвкави програми за учене,
 - приравняване на нивата по националните квалификационни рамки към нивата по Европейската квалификационна рамка до 2012 г.;
- в) Разработване и насърчаване на използването на процедури за валидиране на неформалното и самостоятелното учене с подкрепата на Европейската квалификационна рамка/националните квалификационни рамки, както и осигуряване на професионално ориентиране;
- г) Осигуряване на интегрирани услуги за професионално ориентиране (образование, обучение, заетост), тясно свързани с нуждите на пазара на труда;
- д) Прилагане на ECVET: вж. раздел 2.2 по-долу.

Подкрепа на равнище ЕС:

- Ръководство относно достъпа и участието в продължаващото ПОО,
- Насоки и техническа подкрепа за прилагането на Европейската квалификационна рамка, по-специално с оглед на прилагането на насочен към резултатите от ученето подход,
- Очертаване на новостите в разработването на националните квалификационни рамки от Cedefop и ЕФО,
- Препоръка на Съвета относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене (2011 г.),
- Доклад за напредъка по разработването на политиките, системите и практиките, свързани с професионално ориентиране през целия живот — 2011 г. (Cedefop, ЕФО и Европейска мрежа за разработване на политики за професионално ориентиране през целия живот).

2.2. Активизиране на мобилността

Действия на национално равнище:

- а) Напредък по прилагането на ECVET в съответствие с препоръката и участие в изпитването на мобилността на ECVET;
- б) Предприемане на подходящи мерки за увеличаване на мобилността в рамките на ПОО, включително:
 - Насърчаване на по-голям брой ученици в първоначалното ПОО и специалисти в областта на ПОО да участват в транснационална мобилност,
 - Насърчаване на местните и регионалните органи, както и на доставчиците на ПОО, да разработят култура на интернационализиране и съответни свързани с нея стратегии, в т.ч. трансгранична мобилност,
 - Преодоляване на правните и административните пречки пред транснационалната мобилност на стажантите,
 - Насърчаване на професионалните камари, стопанските организации и други заинтересовани организации да оказват подкрепа на приемащите и изпращащите предприятия при осигуряването на подходящи условия за стажантите в рамките на транснационалната мобилност,
 - Гарантиране, че в учебните планове на ПОО присъстват изучаването на езици и межкултурните компетентности,
 - Оптимално използване на други инструменти на ЕС (напр. Европейската квалификационна рамка, EQAVET, Европас) с цел увеличаване на взаимното признаване на квалификациите и компетентностите.

Подкрепа на равнище ЕС:

- Насоки и техническа подкрепа за прилагането на ECVET,
- Периодичен преглед на прилагането на ECVET (съвместно със Cedefop),

- Включване в тематична мрежа на проектите по линия на ECVET в рамките на програмата „Леонардо да Винчи“;
- Препоръка относно мобилността с цел учене (2011 г.);
- Обмисляне на приемането на показател на ЕС относно мобилността в областта на ПОО въз основа на предложение на Комисията (2011 г.);
- Предложение за рамка за качество на стажовете;
- Насърчаване на мобилността сред стажантите, включително чрез портал за подкрепа в рамките на програмата за учене през целия живот/програмата „Леонардо да Винчи“;
- Разработване на европейски паспорт на уменията като част от Европас до 2012 г.

3. Разгръщане на творчеството, иновациите и предприемачеството

Действия на национално равнище:

- а) Насърчаване на партньорства за творчество и иновации (доставчици на ПОО, институции за висше образование и центрове за дизайн, изкуство, научни изследвания и иновации);
- б) Насърчаване на ефективно и иновативно използване на технологии от всички доставчици на ПОО при осигурено качество (включително публично-частни мрежи и партньорства) с помощта на необходимото оборудване, инфраструктура и мрежи и при непрекъснато усъвършенстване, което отразява развитието на технологиите и педагогическите концепции;
- в) Предприемане на мерки за насърчаване на предприемачеството, в т.ч. чрез поощряване на придобиването на ключови компетентности, осигуряване на възможност за практически опит в предприятията и включване на експерти от стопанския сектор.

Подкрепа на равнище ЕС:

- Създаване на форум на равнище ЕС между ПОО и стопанския сектор с акцент върху следните въпроси:
 - ролята на ПОО в триъгълника на знанието,
 - преходът от ПОО към стопанския сектор: как да се окаже подкрепа на завършилите ПОО да стартират бизнес.

4. Утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие

Действия на национално равнище:

- а) Предприемане на превантивни и коригиращи мерки за максимално увеличаване на приноса на ПОО в борбата срещу преждевременното напускане на училище;

- б) Обмисляне на конкретни мерки, насочени към увеличаване на участието на групи от лица с ниска квалификация и други „изложени на риск“ групи в образованието и обучението, в т.ч. чрез разработване на гъвкави програми за учене в рамките на продължаващото ПОО и използването на подходящи услуги за професионално ориентиране и подкрепа;
- в) Използване на ИКТ, за да се постигне максимален достъп до обучение и да се насърчи активното учене, както и за да се разработят нови методи в областта на ПОО в процеса на работа и в училище, така че да се подпомогне участието на „изложени на риск“ групи;
- г) Използване на съществуващите системи за наблюдение за подкрепа на участието на „изложени на риск“ групи в ПОО: вж. раздел 1.2., буква г) по-горе.

Подкрепа на равнище ЕС:

- Наръчник с най-добри практики относно включването на „изложени на риск“ групи чрез съчетаване на учене в процеса на работа и ключови компетентности,
- Препоръка на Съвета относно ограничаването на преждевременното напускане на училище (2011 г.).

5. Хоризонтални цели, управление и ангажираност с процеса от Копенхаген

Действия на национално равнище:

- а) Създаване на стратегии за комуникация за различните заинтересовани групи, които наблягат върху прилагането и добавената стойност на инструментите (ECVET, ECTS, приравняване на националните квалификационни рамки и Европейската квалификационна рамка, системи за осигуряване на качество в съответствие с EQAVET);
- б) Създаване на механизми за структурно сътрудничество между сектора на ПОО и службите за заетост на всички равнища (политика и прилагане), в т.ч. социалните партньори;
- в) Принос към подобряването на данните на равнище ЕС относно учениците в първоначалното ПОО, включително относно мобилността и пригодността за заетост.

Подкрепа на равнище ЕС:

- Подкрепа за постигането на посочените по-горе цели чрез програмата за учене през целия живот и, когато е подходящо, европейските структурни фондове,
- Подкрепа на партньорското обучение между държавите-членки и на новаторските проекти,

- Определяне на процедура за засилена координация при прилагането на общите европейски инструменти в областта на образованието и обучението,
- Европейска стратегия за комуникация относно европейските инструменти за прозрачност,
- Развиване на структурирано сътрудничество с асоциациите доставчици на ПОО на равнище ЕС,
- Засилване на структурираното сътрудничество между политиките в областта на образованието и обучението и в областта на заетостта,
- Подобряване на данните на равнище ЕС относно учениците в първоначалното ПОО, включително относно мобилността и пригодността за заетост,
- Социалните партньори на всички равнища следва да продължават да играят активна роля в процеса от Копенхаген (управление и ангажираност) и да допринасят за осъществяването на посочените по-горе краткосрочни цели,
- Докладване относно развитието на ПОО в държавите-членки и страните партньори,

- Активизиране на обмена със страните, участващи в процеса на разширяване, и със съседните страни.

И СЪОТВЕТНО ПРИКАНВАТ ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ И КОМИСИЯТА, В РАМКИТЕ НА ТЯХНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ,

1. Да въведат мерки за:

- i) осъществяване на глобалната перспектива за ПОО през 2020 г., както е очертана в раздел I по-горе;
- ii) постигане на стратегическите цели за периода 2011—2020 г., описани в раздел II, както и на редица краткосрочни цели за следващите 4 години (2011—2014 г.), предложени в раздел IV;
- iii) укрепване на управлението и ангажираността с процеса от Копенхаген в съответствие с принципите, изложени в раздел III.

2. Да работят за популяризиране на перспективата, целите и принципите, очертани в настоящите заключения, в по-широката рамка на процеса от Копенхаген чрез сътрудничество между държавите-членки, регионалните и местните органи, Комисията, страните кандидатки, държавите от ЕАСТ—ЕИП и социалните партньори.